

In memoriam

Josip Kolanović
(1938.-2020.)

Dana 7. svibnja 2020. godine preminuo Josip Kolanović, istaknuti hrvatski arhivist i povjesničar te dugogodišnji ravnatelj Hrvatskoga državnoga arhiva.

Josip Kolanović rođen je u Zadru 6. ožujka 1938. godine. Osnovnu školu završio je u Privlaci, a Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zadru 1956. godine. Diplomirao je i stekao licencijat teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1964. godine. Povijest i filozofiju diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru (1981.), gdje je magistrirao na području pomoćnih povijesnih znanosti (1977.) i doktorirao obranom disertacije Šibenik u XV. stoljeću (1990.). Bio je katedralni župnik i profesor na Visokoj bogoslovnoj školi u Zadru od 1964. do 1970. godine.

Iz Zadra 1971. godine preselio se je u Zagreb, gdje je nastavio suradnju s Kršćanskom sadašnjosti na pisanju, prevodenju i objavljivanju radova iz područja crkvene povijesti, liturgije i teologije. Nakon što je imenovan ravnateljem Hrvatskoga državnoga arhiva ta je suradnja proširena brojnim izdanjima izvora u vezi s poviješću Katoličke crkve u Hrvatskoj te je trajala do zadnjih godina Kolanovićevega života. Među pedesetak naslova objavljenih u izdanju ili suizdanju Kršćanske sadašnjosti sa suradnicima je objavio niz svezaka izvora iz vatikanskih arhiva, nekoliko svezaka izvora za povijest Đakovačke i Srijemske biskupije, *Časoslov opatice Čike* i *Dnevnik Maksimilijana Vrhovca*.

U Hrvatskom državnom arhivu počeo je raditi krajem 1972. godine kao arhivist u Odjelu za stariju arhivsku građu, čiji je kasnije bio i voditelj. Uz poslove na sređivanju gradiva i izradi obavijesnih pomagala vrlo brzo se je počeo baviti istraživanjem gradiva u stranim arhivima i priređivanjem kritičkih izdanja arhiv-

skoga gradiva, čime se je predano bavio gotovo do smrti. Kratko po dolasku u arhiv pridružio se je grupi suradnika koja je radila na objavljivanju zaključaka Hrvatskoga sabora, u to vrijeme središnjega izdavačkoga projekta Arhiva. Sudjelovao je u pripremi zadnjih triju svezaka toga niza, u kojima su objavljeni saborski zaključci iz prve polovice 19. stoljeća. Rad na objavljivanju gradiva središnjih institucija feudalne Hrvatske nastavio je objavljivanjem zaključaka Hrvatskih kraljevinskih konferencija, u pet svezaka, i Hrvatskoga državnoga sabora 1848., u četiri sveska. Kao urednik, priređivač ili suradnik na pripremi izdanja gradiva sudjelovao je i u brojnim drugim projektima, među kojima valja spomenuti statute gradova Zadra, Varaždina i Dubrovnika, *Šibenski diplomatarij*, *Spise kancelarije šibenskog kneza Fantina de cha de Pesaro 1441-1443*, *Zapisnike Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina* (devet svezaka), izdanje gradiva o seljačkim bunama u Hrvatskoj u 17. stoljeću, *Kanonske vizitacije Zagrebačke (nad)biskupije 1615-1913*, *Sisak u obrani od Turaka: Izbor građe 1543-1597*, izdanje dokumenata u vezi sa sudskim postupkom protiv Alojzija Stepinca, dva sveska dodataka *Diplomatičkomu zborniku Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, dva sveska bilježničkih spisa iz Zadra iz 14. stoljeća te *Dnevnik Diane Budisavljević 1941-1945*. O tom koliko mu je bilo važno objavljivanje izvornoga gradiva svjedoči i to što je 1995. godine pokrenuo časopis *Fontes: Izvori za hrvatsku povijest*, čiji je urednik bio do umirovljenja.

Od 1975. godine do umirovljenja Josip Kolanović intenzivno je radio na provedbi međunarodnih sporazuma s Republikom Austrijom i Republikom Italijom o povratu, odnosno predaji arhivskoga gradiva iz Austrije i Italije. Kao član povjerenstava za provedbu međunarodnih ugovora sklopljenih s tim zemljama i vodeći hrvatski stručnjak iznimno je zaslužan za to da su hrvatski arhivi u razdoblju od 1975. do 1990. godine došli u posjed znatne količine vrijednoga arhivskoga gradiva, koje se je do tada nalazilo u stranim arhivima, što u izvornicima, što u kopijama. Briga za hrvatsko arhivsko nasljeđe izvan granica zemlje bio mu je uvijek jedan od prioriteta i tema o kojoj je često govorio i istupao. Znajući koliko zahtjevno i dugotrajno može biti rješavanje tzv. arhivskih sporova, odmah po raspadu nekadašnje Jugoslavije pokrenuo je pitanje sukcesije arhivskoga gradiva saveznih institucija, odnosno saveznih arhiva bivše SFRJ, zalažući se da ono bude uključeno u pregovore među državama sljednicama koji su bili vođeni o sukcesiji nekadašnje državne zajednice u cjelini.

Ravnateljem Hrvatskoga državnoga arhiva imenovan je 1991. godine i na tom položaju ostao je do umirovljenja 2003. godine. Nastavivši svoj rad na istraživanju i izdavanju arhivskoga gradiva i na području arhivske teorije jednakim žarom kao i ranije, u tom se je razdoblju osobito posvetio pitanjima u vezi s organizacijom arhivske službe u Hrvatskoj, međunarodnom afirmacijom hrvatske arhivske službe nakon osamostaljenja zemlje, zaštitom gradiva u ratnim prilikama, obrazovanjem i stručnim usavršavanjem arhivista te informatizacijom arhiva. Posao ravnatelja nacionalnoga arhiva shvaćao je kao misiju koja uključuje

dva glavna cilja: kratkoročno, zaštititi gradivo od stradanja u ratu i, dugoročno, osuvremeniti arhivsku službu u Hrvatskoj i učiniti ju sličnijom arhivskim službama nekih od zapadnih zemalja.

Međunarodnu suradnju arhiva Kolanović je shvaćao s jedne strane kao priliku za učenje od drugih i zajedno s drugima i, s druge strane, kao priliku za predstavljanje hrvatske arhivske službe i arhivskoga nasljeđa koja se ne smije propustiti. Njegovim zalaganjem Hrvatski državni arhiv primljen je u članstvo Međunarodnoga arhivskoga vijeća već u travnju 1992. godine. Sljedećih godina razvio je intenzivnu suradnju, kako u okviru tijela Međunarodnoga arhivskoga vijeća, tako i s arhivskim službama velikoga broja europskih zemalja. Od 1996. do 2003. godine bio je član Upravnoga odbora Sekcije Međunarodnoga arhivskoga vijeća za Europu (EURBICA). Jedan je od inicijatora prijedloga za obilježavanje Međunarodnoga dana arhiva. Poticao je arhiviste da prate što se u to doba događa u arhivskoj i srodnim djelatnostima u svijetu, da odlaze na usavršavanje u strane arhive i arhivske škole te da sudjeluju na stručnim skupovima. S druge strane, nastojao je na skupove u Hrvatskoj dovesti najbolje stručnjake za pojedina pitanja koji su bili dostupni.

Na području organizacije arhivske službe u Hrvatskoj ključan je Kolanovićev doprinos u pripremi novoga Zakona o arhivskom gradivu i arhivima (1997.), a potom i provedbenih propisa kojima je uređena djelatnost arhivske službe. Njegova vizija integrirane nacionalne arhivske službe s tri razine nadležnosti u odnosima među arhivima (matični državni arhiv, područni državni arhivi, ostali arhivi u nadležnosti državnih arhiva) i razmjerno jakom središnjom upravom nije ostvarena onako kako je prvotno zamišljao, no ostala je vidljiva u postojećoj mreži javnih arhiva i u definiciji matične službe u arhivskoj djelatnosti. Kolanović je organizirao te sam nekoliko godina dobrim dijelom vodio matičnu djelatnost HDA kao središnjega arhiva javne arhivske službe. U okviru te djelatnosti pokrenuo je i osobno vodio više važnih projekata: evidentiranje gradiva i priprema popisa zahtjeva Republike Hrvatske u okviru postupka sukcesije bivše državne zajednice, projekt evidentiranja žrtava Drugoga svjetskoga rata, poraća i Domovinskoga rata, izradu novoga pregleda arhivskih fondova i zbirki u Hrvatskoj, projekt evidentiranja, snimanja i restauracije starih matičnih knjiga i dr.

Stručni rad Josipa Kolanovića ostat će prepoznatljiv posebice kroz dva pregleda arhivskih fondova i zbirki u Hrvatskoj koje je uredio. Prvi od njih, pod naslovom *Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjelima u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj* objavljen je 1984. godine. Taj iscrpni pregled svih arhivskih fondova i zbirki koji su mogli biti evidentirani u arhivima i kod drugih imatelja arhivskoga gradiva u Hrvatskoj više od dvadeset godina mnogim je istraživačima bio prvo obavijesno pomagalo koje bi uzeli u ruke kada bi trebalo utvrditi gdje ima gradiva koje bi im moglo biti korisno. Drugi, sličan i još detaljniji pregled koji je Kolanović također uredio objavljen je 2006. godine kao *Pregled arhivskih*

fondova i zbirki Republike Hrvatske, u dva sveska, tada već u vrijeme kada takva izdanja obavijesnih pomagala sve više istiskuju mrežni katalozi.

Radeći na istraživanju i evidentiranju arhivskoga gradiva u raznim arhivima i na pripremi spomenutih pregleda i drugih obavijesnih pomagala, Kolanović je naučio cijeniti dobar stručni rad i razumio je što pri tom znače stručne norme, standardizacija kvalitete i općenito odgovarajuće obrazovanje i stručna osposobljenost arhivista i drugoga stručnoga osoblja u arhivima. Sudjelovao je u organizaciji i izvođenju nastave na diplomskom i poslijediplomskom studiju arhivistike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Zagrebu te je jedan od suautora nastavnoga programa koji se i danas u većoj mjeri izvodi. Nastojao je da suvremeni trendovi i novi stručni sadržaji u arhivistici budu što dostupniji arhivistima i drugima u Hrvatskoj koji se bave zaštitom, obradom ili istraživanjem gradiva. Zato je stručni časopis *Arhivski vjesnik* usmjerio u većoj mjeri prema arhivistici te je pokrenuo novi časopis *Fontes: Izvori za hrvatsku povijest*, namijenjen objavljivanju arhivskoga gradiva. Pokrenuo je i seriju stručnih publikacija, u kojoj su, među ostalim, objavljene međunarodne norme za opis arhivskoga gradiva i nekoliko stručnih priručnika.

Josip Kolanović objavio je preko dvjesto znanstvenih i stručnih radova, poglavlja u knjigama, prikaza i drugih radova. Za svoj rad dobio je nekoliko priznanja i odlikovanja: Red Danice Hrvatske s likom Marka Marulića za osobite zasluge u kulturi (1996.), *Officier de l'Ordre des arts et des lettres* (1997.) i *Officier dans l'Ordre des Palmes Académiques* (2004.), za unaprjeđenje suradnje s francuskom arhivskom službom te Nagradu Grada Zadra za životno djelo 2013. godine. Znanstveni i stručni rad Josipa Kolanovića presudno je utjecao na razvitak arhivistike i arhivske djelatnosti u Hrvatskoj na prijelazu stoljeća te je ostavio dubok trag u hrvatskoj historiografiji. Djelatnici Hrvatskoga državnoga arhiva pamtit će ga kao osobu koja je kroz čitav svoj rad ulagala neizmjernu energiju i strast u posao kojim se bavi, osobito u afirmiranje arhiva i arhivistike u društvu, te motivirala druge da pristupaju na isti način.

Jozo Ivanović